

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

AUTOREFERÁT DIZERTAČNEJ PRÁCE

Ing. Daniel Krcho

Bratislava 2026

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Ing. Daniel Krcho

Autoreferát dizertačnej práce

**Vplyv bankového odvodu na hospodárenie bánk na Slovensku
a v Európskej únii**

na získanie akademického titulu "doktor"
("philosophiae doctor", v skratke "PhD.")

v študijnom odbore ekonómia a manažment
v študijnom programe financie

Bratislava 2026

Dizertačná práca bola vypracovaná v externej forme doktorandského štúdia na Katedre financií Národohospodárskej fakulty EU v Bratislave

Predkladateľ: Ing. Daniel Krcho
Privatbanka, a. s.,
Einsteinova 25, 851 01, Bratislava

Školiteľ: doc. Ing. Jana Kušnírová, PhD.
Katedra financií NHF EU v Bratislave

Oponenti: prof. Ing. Eva Horváthová, Csc.,
Národohospodárska fakulta EU v Bratislave

prof. Ing. Leoš Vítek, PhD.,
Fakulta financí a účetnictví VŠE v Prahe

Ing. Karol Zeleňák, Ph.D.,
Národná banka Slovenska, Bratislava

Autoreferát bol rozoslaný dňa

Obhajoba dizertačnej práce sa koná dňa ohod.
na Národohospodárskej fakulte EU v Bratislave, Dolnozemska
cesta 1, 852 35 Bratislava, pred komisiou pre obhajobu dizertačnej
práce v doktorandskom študijnom programe financie študijného
odboru ekonómia a manažment vymenovanou dekankou
Národohospodárskej fakulty EU v Bratislave.

doc. Ing. Jana Péliová, PhD.
predsedníčka subodborovej komisie
1.2 financie

Prehľad o súčasnom stave problematiky riešenej v dizertačnej práci doma a v zahraničí

Sanácia bankového sektora počas globálnej finančnej krízy si vyžiadala miliardy eur zo štátnych rozpočtov. Nielen európske vlády, ale aj Európska komisia a Medzinárodný menový fond sa začali intenzívne zaoberať otázkou, kto a akým spôsobom by mal tieto náklady znášať. Neuvažovalo sa pritom len o nákladoch vzniknutých pri záchrane bánk počas globálnej finančnej krízy, ale aj o tých, ktoré ešte len môžu vzniknúť v budúcnosti. Uvedené skutočnosti tvorili základný pilier skúmania problematiky bankových odvodov.

Zlyhanie bankového sektora predstavuje ekonomické riziko a možno ho považovať za formu externality, ktorá má dodatočné zdanenie bánk internalizovať. Medzinárodný menový fond navrhoval vládam dodatočné zdanenie finančných inštitúcií daňou z finančnej aktivity alebo príspevkom na finančnú stabilitu, prípadne ich kombináciou. Európska komisia zdôrazňuje nutnosť vyhnúť sa situácii, kedy by zlyhávajúce banky boli financované z peňazí daňových subjektov.

Európska komisia zároveň navrhla vytvorenie národných rezolučných fondov, ktoré mali byť financované povinnými príspevkami finančných inštitúcií. Tieto príspevky však nemožno stotožňovať s bankovým odvodom ako formou dodatočného zdanenia bánk. Kým bankový odvod predstavuje príjem štátneho rozpočtu danej krajiny, príspevky do Jednotného rezolučného fondu v rámci bankovej únie slúžia na financovanie riešenia krízových situácií v bankovom sektore a preto ich nepovažujeme za daň.

Väčšina štátov EÚ po globálnej finančnej kríze zaviedla bankový odvod počítaný z položiek súvahy banky. Záujem odbornej ako aj vedeckej komunity v tomto období o túto tému vzrástol, avšak po pár rokoch oslabil. Hoci vlády začali zavádzať bankové odvody pred vyše desaťročím, mnoho z nich je stále aktívnych – dôvody, prečo sa začalo o dodatočnom zdanení bánk uvažovať, nepominuli. Toto zdanenie by malo riešiť nielen minulé krízy, ale najmä pripraviť bankový sektor na krízy budúce.

Bankové odvody zavedené naprieč krajinami boli diametrálne odlišné, čo znamená, že neexistuje jeden ich univerzálne správny model. Odvody jednotlivých krajín majú rôzne aspekty s rôznymi výsledkami, pričom v literatúre zostáva nedostatočne spracované ich komplexné vyhodnotenie roky potom, čo ich štáty zaviedli. Mnohí autori publikovali svoje práce relatívne krátko po zavedení odvodov a sami konštatujú, že je priskoro hodnotiť výsledky.

Doterajšia literatúra priniesla viacero čiastkových poznatkov o konštrukcii bankových odvodov a ich možných dôsledkoch pre bankový sektor, no doteraz neposkytla dostatočne ucelený obraz o ich fungovaní v dlhšom časovom horizonte a širšom európskom kontexte. Existujúce prehľady bankových odvodov v krajinách Európskej únie sú často neaktuálne či neúplné a poznatky o malých, otvorených ekonomikách ostávajú vo výskume skôr v úzadí.

Pre účely dizertačnej práce definujeme bankový odvod ako daň, ktorej základom sú položky bankovej súvahy, pričom základ dane môže byť odvodený zo strany pasív alebo aktív bankovej súvahy. Jednotlivé krajiny sa pritom rozhodli zdaňovať rôzne jej položky. V literatúre je určitá miera subjektivity a neexistuje jednotné vymedzenie pojmu bankový odvod a jednotliví autori ho definujú rôzne. Z tohto dôvodu považujeme za potrebné už na začiatku práce stanoviť vlastnú operacionálnu definíciu bankového odvodu, ktorá bude v ďalších častiach práce používaná konzistentne.

Pod pojmom bankový odvod preto v tejto práci rozumieme dodatočné zdanenie bánk založené na položkách bankovej súvahy, pričom ho odlišujeme od príspevkov do Jednotného rezolučného fondu, ktorý nie je príjmom verejných financií jednotlivých štátov, ale účelovo viazaným príspevkom do nadnárodného fondu v rámci bankovej únie.

Bankový odvod považujeme za podmnožinu bankových daní. Hoci ide o dodatočné zdanenie bánk, nie každá banková daň je bankovým odvodom. Bankový odvod v tejto práci definujeme na základe toho, na čo je daň uvalená – konkrétne na položky bankovej súvahy. Rozhodujúcou skutočnosťou nie je ani oficiálny názov tejto dane. Pokiaľ legislatíva danej krajiny označuje platbu za odvod, ale základ dane netvorí položky bankovej súvahy, nepovažujeme túto platbu za bankový odvod.

Na Slovensku bol bankový odvod zavedený zákonom 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol platnosť 1. januára 2012. Základom pre výpočet odvodu bola priemerná hodnota pasív banky znížená o vlastné imanie, o finančné zdroje dlhodobo poskytnuté pobočke zahraničnej banky, o podriadený dlh a pôvodne aj o vklady podliehajúce ochrane vkladov. Bankový odvod bol v Slovenskej republike od 1. januára 2021 zrušený zákonom 353/2020 Z. z.

Lotyšsko, podobne ako Slovensko, zaviedlo po globálnej finančnej kríze formu dodatočného zdanenia bánk v podobe odvodu. V lotyšskej legislatíve je bankový odvod upravený zákonom Finanšu stabilitātes nodevas likums, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2011. Ide o

osobitnú formu zdanenia bánk viazanú na položky bankovej súvahy, pričom tento zákon je stále v platnosti.

Výber Lotyšska ako druhej skúmanej krajiny nie je náhodný. Spomedzi krajín EÚ, ktoré zaviedli bankový odvod, je práve Lotyšsko v mnohých ohľadoch podobné Slovensku. Obe krajiny patria medzi menšie európske ekonomiky, ktoré začiatkom 90. rokov minulého storočia prešli z centrálne riadeného na trhovo riadené hospodárstvo. Ide o konvergujúce ekonomiky, ktoré spolu v roku 2004 vstúpili do Európskej únie. Ich bankové sektory, rovnako ako dizajn bankového odvodu, sú dobre porovnateľné.

Systematické porovnanie bankových odvodov zavedených v krajinách Európskej únie je v súčasnej literatúre spracované len čiastočne. Hoci viacerí autori poskytujú prehľady základných parametrov bankových odvodov, ucelená typológia, ktorá by tieto opatrenia systematicky klasifikovala podľa ich znakov a umožnila tak vzájomné porovnanie ostáva v analyzovanej literatúre doposiaľ nedostatočne spracované.

Účelom tejto časti dizertačnej práce bolo preto vytvoriť takúto systematickú typológiu bankových odvodov, ktorá by umožnila nielen prehľadnejšie zachytiť rozdiely medzi jednotlivými modelmi zdanenia bánk, ale zároveň by vytvorila teoretický rámec pre následnú empirickú analýzu vplyvu bankových odvodov na hospodárenie bánk.

V práci skúmame 16 krajín – Belgicko, Cyprus, Fínsko, Holandsko, Lotyšsko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko a Švédsko. Sú to krajiny EÚ, ktoré zaviedli zdanenie časti súvahy bánk. Do porovnania sme nezahrnuli krajiny, ktoré síce zaviedli dodatočné zdanenie finančných inštitúcií, no nie formou zdanenia časti súvahy, ale napríklad prostredníctvom dane z nadmerných ziskov či dane naviazanej na úrokové toky.

Problematikou bankových odvodov sa zaoberali viacerí autori. Medzi prvých patrili Dec a Masiukiewicz, ktorí vymedzili niekoľko modelov bankovej dane na základe parametrov akými sú platitelia dane, základ dane, jej účel a podobne. Podobne je na tom aj dokument Európskej centrálnej banky Financial Stability Review. Existujú aj novšie vedecké práce na túto tému, napríklad Pulawska, prípadne štúdie národných ministerstiev financií. Hoci viacerí autori podobný prehľad zavedenia bankových odvodov už spracovali, tieto práce považujeme za neaktuálne alebo nekompletné, čo je jednou z motivácií vytvorenia systematického prehľadu bankových odvodov v rámci EÚ.

Ako vyplýva z práce, rôznorodosť bankových odvodov je

nepopierateľná. Prvá odlišnosť je už v samotnom čase zavedenia. Ako prvé zaviedlo bankový odvod Švédsko ešte koncom roka 2009. Nasledovalo Maďarsko v septembri 2010. Od začiatku roka 2011 začali platiť odvody banky ďalších krajín. Belgicko spolu so Slovenskom zaviedli bankové odvody od začiatku roka 2012, od začiatku roka 2013 Fínsko a od roku 2014 aj Španielsko. Posledné je Poľsko, ktoré zaviedlo zdaňovanie položiek bankovej súvahy až v roku 2016.

Zavedenie bankových odvodov nebolo jednotné, rovnako ako ani základ dane. Väčšina vlád sa rozhodla zdaňovať pasíva bánk, niektoré sa však rozhodli pre stranu aktív. Z dôvodu rôznorodosti daňových základov a výnimiek, progresivite zdanenia aj zmenám v čase nie je možné jednoznačne určiť, v ktorej krajine bolo daňové zaťaženie z pohľadu bankových odvodov najvyššie.

V teoretickej rovine môže bankový odvod vplývať na hospodárenie bánk cez tri hlavné kanály. Prvým je vplyv na ziskovosť, keďže odvod predstavuje pre banky dodatočný náklad. Druhým je vplyv na úrokové marže, keďže banky môžu časť nákladov preniesť na klientov prostredníctvom vyšších úrokových sadzieb na úveroch alebo nižších úrokových sadzieb na vkladoch. Tretím je vplyv na poskytovanie úverov, pretože bankový odvod môže meniť motivácie bánk pri úprave štruktúry aktív a pasív.

Bankový odvod predstavuje pre banky dodatočné náklady. Tie znižujú čistý zisk bánk a tým majú potenciálne negatívny vplyv na ziskovosť. Vplyv bankového odvodu na ziskovosť však nemusí byť jednoznačný. Banky môžu časť nákladov absorbovať, zvýšiť svoju efektivitu alebo ich preniesť na klientov. Skutočný dopad bankového odvodu na návratnosť aktív preto zostáva empirickou otázkou.

Banky môžu preniesť daňové zaťaženie prostredníctvom cien bankových produktov. V prípade úrokových produktov to znamená najmä zvýšenie úrokových sadzieb na úveroch, zníženie úrokových sadzieb na vkladoch alebo kombináciu oboch. Takýto prenos by sa prejavil rastom úrokového rozpätia. Rozsah prenosu však závisí od trhovej sily bánk, konkurencie v bankovom sektore a elasticity dopytu po úveroch.

Bankový odvod môže mať vplyv aj na poskytovanie úverov. Ak znižuje ziskovosť a tým aj schopnosť bánk tvoriť kapitál, môže nepriamo obmedziť rast úverového portfólia. Ak banky prenesú náklady na klientov vyššími sadzbami, môže dôjsť aj k poklesu dopytu po úveroch. Zároveň, keďže bankový odvod je konštruovaný na základe položiek súvahy, banky môžu reagovať úpravou štruktúry svojej súvahy.

Cieľ a zameranie dizertačnej práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce je identifikovať a kvantifikovať kauzálny vplyv bankového odvodu na vybrané finančné ukazovatele komerčných bánk v Slovenskej republike a v Lotyšsku.

Lotyšsko bolo popri Slovensku zvolené ako druhá skúmaná krajina preto, že v rámci krajín Európskej únie predstavuje veľmi blízky a zároveň relevantný komparatívny prípad. Obe krajiny predstavujú malé, otvorené postsocialistické ekonomiky s relatívne koncentrovanými bankovými sektormi. Zároveň ich bankové odvody majú podobnú konštrukciu a obe krajiny sa rozhodli zdaňovať stranu pasív. Práve táto podobnosť je dôležitá, pretože v práci nechceme spájať do jednej skupiny krajiny s výrazne odlišným dizajnom odvodu, ale analyzovať účinky porovnateľného daňového zásahu v podobnom makroekonomickom a inštitucionálnom prostredí.

Hlavnému cieľu dizertačnej práce sú podriadené aj štyri parciálne ciele. Vymedzenie termínu bankový odvod nie je v odbornej a vedeckej komunite autorov jednotné. Pre účely dizertačnej práce je však nutná jeho jednoznačná definícia, vrátane sumarizácie názorov a definícií iných autorov, inštitúcií a legislatívnych orgánov. Jednoznačnú definíciu považujeme za nevyhnutný predpoklad pre ďalšie skúmanie.

Prvým parciálnym cieľom je preto vymedzenie vlastnej, jednotnej definície bankového odvodu a vytvorenie komplexnej schémy bankových odvodov v krajinách EÚ na základe ich špecifických znakov. Týmito znakmi sú napríklad predmet dane, výška sadzby či príjemca uhradených odvodov. Analýzou legislatívnych nariadení, ako aj názorov vybraných autorov na danú problematiku a následnou syntézou týchto poznatkov vytvárame vlastnú definíciu bankového odvodu pre účely dizertačnej práce.

Keďže bankový odvod predstavuje pre banky dodatočné náklady, je nevyhnutné skúmať, ako zavedenie odvodov ovplyvní ich ziskovosť. V tejto súvislosti je predmetom výskumu, do akej miery banky kompenzovali náklady plynúce z dodatočného zdanenia. Je preto dôležité kvantifikovať vybrané ukazovatele ziskovosti bánk, ktorú meriame prostredníctvom čistej návratnosti aktív.

Za účelom zachovania čistého zisku majú súkromné podniky, banky nevynímajúc, tendenciu presúvať daňové bremeno na zákazníkov. V prípade komerčných bánk to môže znamenať okrem zvýšenia klientskych poplatkov aj zvýšenie úrokových sadzieb na poskytovaných úveroch a zníženie úrokových sadzieb na prijímaných vkladoch, teda

rozšírenie úrokovej marže bánk, ktorú meriame za pomoci úrokového rozpätia. V treťom parciálnom celi overujeme vplyv bankových odvodov na úrokové marže bánk.

Bankový odvod má vplyv na súvahu banky. Mení sa tak štruktúra aktív a pasív. Už samotný dizajn bankových odvodov niektorých krajín má za cieľ optimalizovať finančné operácie za účelom znižovania rizikovosti bánk. Existujú však obavy, že v snahe minimalizovať daňovú povinnosť banky znížia množstvo poskytovaných úverov. Štvrtý parciálny cieľ poskytuje odpoveď na otázku, či má zavedenie bankového odvodu negatívny vplyv na objem poskytnutých úverov v bankovom sektore.

Na základe vyššie popísaných cieľov si stanovujeme hypotézy zaoberajúce sa ziskovosťou bánk, ich úrokovými maržami a úverovou expanziou. Hypotézy stanovujeme zvlášť pre Slovensko a zvlášť pre Lotyšsko, pričom v prípade Slovenska netestujeme len efekt zavedenia odvodu, ale aj jeho následného zrušenia.

H1: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo pokles čistej návratnosti aktív slovenských bánk.

H2: Zrušenie bankového odvodu spôsobilo rast čistej návratnosti aktív slovenských bánk.

H3: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo pokles čistej návratnosti aktív lotyšských bánk.

H4: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo rast úrokového rozpätia slovenských bánk.

H5: Zrušenie bankového odvodu spôsobilo pokles úrokového rozpätia slovenských bánk.

H6: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo rast úrokového rozpätia lotyšských bánk.

H7: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo zníženie rastu objemu úverov slovenských bánk.

H8: Zrušenie bankového odvodu spôsobilo zvýšenie rastu objemu úverov slovenských bánk.

H9: Zavedenie bankového odvodu spôsobilo zníženie rastu objemu úverov lotyšských bánk.

Metodika práce a metódy skúmania

V metodologickej časti dizertačnej práce predstavujeme metodologický rámec a podrobne opisujeme empirický postup použitý na identifikáciu kauzálneho vplyvu bankového odvodu v kvázi-experimentálnom rámci

difference-in-differences na ziskovosť bánk, úrokové marže a objem poskytnutých úverov v prípade Slovenska a Lotyšska. Najskôr vysvetľujeme voľbu modelu difference-in-differences a jeho vhodnosť pre skúmanú problematiku. Následne zdôvodňujeme výber krajín tvoriacich kontrolnú skupinu, pričom pozornosť venujeme predpokladu paralelných trendov.

Kauzálny účinok bankového odvodu sme sa rozhodli skúmať pomocou modelu difference-in-differences, aplikovanej na panel slovenských a lotyšských bánk pozorovaných v období 2009–2024. Túto metódu možno využiť na hodnotenie dopadov hospodárskych politík tým, že sa identifikuje účinok z rozdielu v zmenách závislých premenných medzi skúmanými krajinami a kontrolnými krajinami.

Difference-in-differences model je vhodný najmä vtedy, keď existuje jasne časovo ohraničený regulačný zásah a zároveň porovnateľná kontrolná skupina, ktorá danému zásahu nepodlieha. V analyzovanom prípade sú tieto podmienky splnené. Bankový odvod predstavuje exogénny šok na úrovni krajiny – slovenské a lotyšské banky čelia dodatočnému zdaneniu, pričom načasovanie jeho zavedenia a prípadného zrušenia poznáme.

Metóda DiD je vhodná pre panelové dáta a zároveň umožňuje využiť fixné efekty na úrovni bánk a rokov. Bankové fixné efekty kontrolujú časovo nemenné charakteristiky bánk, akými sú obchodný model, sklon k riziku, vlastnícka štruktúra a podobne, teda charakteristiky, ktoré by mohli skresľovať porovnanie medzi bankami. Časové fixné efekty absorbujú spoločné makroekonomické šoky, ktoré zasahujú všetky banky v danom roku.

DiD dizajn je vhodný aj preto, že okrem bežného efektu počas obdobia platnosti bankového odvodu umožňuje analyzovať aj efekt spôsobený následným zrušením odvodu, čo je dôležité najmä preto, že na Slovensku bol bankový odvod platný len do roku 2020. Metóda DiD teda umožňuje zachytiť prípadné reakcie bánk v oboch fázach.

V empirickom skúmaní slovenské a lotyšské banky predstavujú skupiny vystavené opatreniu, keďže podliehali bankovému odvodu zavedenému v roku 2012 resp. 2011. Zaradenie Lotyšska slúži na overenie robustnosti slovenských výsledkov na druhej krajine s podobnými štruktúrnymi charakteristikami. Praktickou výhodou je tiež to, že pre Slovensko aj Lotyšsko bolo možné využiť tú istú kontrolnú skupinu, ktorú tvoria banky z Českej republiky, Estónska a Litvy, teda z krajín, ktoré neboli počas obdobia pôsobenia odvodu vystavené ekvivalentnému bankovému odvodu založenému na súvahe.

Kontrolnú skupinu tvoria banky z Českej republiky, Litvy a Estónska. Tieto krajiny boli zvolené preto, že v sledovanom období nezaviedli bankový odvod založený na položkách bankovej súvahy, čím predstavujú vhodný kontrafaktuálny scenár pre vývoj slovenských a lotyšských bánk. Výber týchto krajín je motivovaný ich štrukturálnou podobnosťou so Slovenskom a Lotyšskom.

Všetkých päť krajín predstavuje malé, otvorené ekonomiky, ktoré prešli transformáciou z centrálne plánovaného hospodárstva na trhový systém a spoločne vstúpili do Európskej únie v roku 2004. Ide o konvergujúce ekonomiky s vysoko koncentrovanými bankovými sektormi a výrazným podielom zahraničného vlastníctva. Banky v týchto krajinách fungujú v rámci jednotného európskeho regulačného rámca a podliehajú spoločným pravidlám kapitálovej regulácie a dohľadu.

Predpoklad paralelných trendov overujeme prostredníctvom spoločného Waldovho testu významnosti všetkých koeficientov pre obdobie pred zavedením odvodu, ktorý testuje nulovú hypotézu, že všetky koeficienty v období pred zavedením odvodu sú spoločne rovné nule. Inými slovami, testujeme, či sa vývoj sledovaných ukazovateľov v skupine bánk podliehajúcich bankovému odvodu nelíšil od vývoja v kontrolnej skupine už pred zavedením bankového odvodu.

Túto hypotézu sa v prípade Slovenska nepodarilo zamietnuť, čo neposkytuje dôkaz o existencii rozdielnych trendov medzi slovenskými bankami a kontrolnou skupinou pred zavedením odvodu. Analogický postup aplikujeme aj na vzorku lotyšských bánk, kde Waldov test taktiež nezamieta nulovú hypotézu. Ani v prípade Lotyšska teda nenachádzame dôkaz o tom, že by sa sledované ukazovatele vyvíjali pred zavedením odvodu odlišne od bánk v kontrolnej skupine krajín.

Špecifikáciu odhadujeme pomocou metódy najmenších štvorcov s fixnými efektmi, implementovanou prostredníctvom reghdfc estimátoru v Stata, ktorý umožňuje efektívne absorbovať viac vrstiev fixných efektov bez potreby explicitného zahrnutia dummy premenných. Tento prístup je numericky ekvivalentný odhadu metódou najmenších štvorcov s fixnými efektmi a je obzvlášť vhodný pre panelové údaje s výraznou nepozorovanou heterogenitou.

Aby bolo možné lepšie posúdiť robustnosť odhadov, odhady modelov v časti Výsledky uvádzame v troch postupne rozšírených špecifikáciách. Špecifikácia (1) predstavuje základný model bez kontrolných premenných a bez fixných efektov. Špecifikácia (2) rozširuje model o kontrolné premenné a časové fixné efekty, čím zachytáva spoločné makroekonomické šoky pôsobiace na všetky banky v rovnakom roku. Špecifikácia (3) ďalej dopĺňa bankové fixné efekty, ktoré kontrolujú

časovo invariantné charakteristiky bánk.

Rozlišujeme zvlášť špecifikáciu pre Slovensko a Lotyšsko, keďže slovenský bankový odvod bol v sledovanom období zrušený. To nám umožňuje identifikovať aj prípadný vplyv nielen jeho zavedenia, ale aj zrušenia prostredníctvom dodatočnej post-repeal interakcie. Lotyšsko bankový odvod nezrušilo, preto je v jeho prípade neopodstatnené definovať premennú po zrušení. Z tohto dôvodu odhadujeme regresný model pre každú krajinu separátne.

Interpretácia výsledkov v modeloch difference-in-differences môže byť skreslená, ak sú štandardné chyby odhadované pri nízkom počte klastrov. V modeli sú štandardné chyby klastrované na úrovni bánk. Počet klastrov je relatívne nízky, takže konvenčná klastrovo robustná inferencia môže viesť k podhodnoteniu štandardných chýb a tým aj k nadhodnoteniu štatistickej významnosti odhadnutých koeficientov. Preto výpočet štandardných chýb doplníme testom wild cluster bootstrap.

Ziskovosť meriame prostredníctvom návratnosti aktív po zdanení, ktorá je vypočítaná ako čistý zisk po zdanení delený priemerným stavom celkových aktív v danom roku. Ukazovateľ ROA predstavuje štandardnú mieru ziskovosti bánk a je bežne používaný v literatúre skúmajúcej zdanenie bánk a bankové odvody.

Ako premennú pre mieru úrokových marží bánk využívame úrokové rozpätie voči klientom, počítané ako rozdiel medzi úrokovými výnosmi z úverov klientom delenými priemerným stavom úverov klientom a úrokovými nákladmi na vklady klientov delenými priemerným stavom vkladov klientov. Táto premenná zachytáva rozpätie medzi úrokovými sadzbami na úveroch a na vkladoch, ktorým čelia klienti a slúži tak ako priamy proxy ukazovateľ cenového správania bánk.

Okrem úrokového rozpätia využívame na zachytenie cenotvorby aj pomer výnosov z poplatkov a provízií k celkovým aktívam banky. Táto premenná slúži ako doplnkový ukazovateľ cenového kanála, keďže banky môžu dodatočné daňové náklady prenášať na klientov nielen prostredníctvom úpravy úrokových sadzieb, ale aj prostredníctvom poplatkov. Premenná nemeria sadzby jednotlivých poplatkov, ale ich relatívny význam vzhľadom na veľkosť banky.

Na zachytenie úverového správania bánk používame logaritmický rozdiel objemu úverov a preddavkov poskytnutých klientom medzi dvoma po sebe nasledujúcimi rokmi. Premenná slúži ako aproximácia tempa rastu úverovania klientov a poskytuje škálovo nezávislé meradlo zmien objemu úverov, ktoré je porovnateľné naprieč bankami rôznych

veľkostí.

Všetky bankové údaje použité v empirickej analýze pochádzajú z vlastného, ručne zostaveného panelu na úrovni banky. Dáta boli manuálne zozbierané z 331 ročných súvah a súvisiacich finančných výkazov bánk za obdobie 2009–2024, pričom celkovo bolo extrahovaných vyše 3000 jednotlivých údajov. Zdrojovými dokumentmi sú výročné správy a účtovné závierky, ktoré sú verejne dostupné na webových stránkach jednotlivých bánk.

Finálnu vzorku tvorí 21 bánk z piatich krajín v období 2009–2024. Krajiny vystavené bankovému odvodu sú Slovensko a Lotyšsko, pričom kontrolná skupina je v oboch prípadoch identická a pozostáva z bánk z Česka, Litvy a Estónska. Panel je nevyvážený z dôvodu neskoršieho vstupu niektorých inštitúcií. Konzistentnosť časových radov bola zabezpečená preferenciou revidovaných hodnôt tam, kde ich banky uvádzali, a priebežnou kontrolou správnosti záznamov.

Štruktúra dizertačnej práce

Dizertačná práca je rozdelená do piatich hlavných kapitol, úvodu, záveru a zoznamu použitej literatúry. Štruktúra práce zodpovedá cieľu prepojiť teoreticko-legislatívne vymedzenie bankového odvodu s empirickou analýzou jeho vplyvu na hospodárenie bánk.

Prvá kapitola sa venuje súčasnému stavu riešenej problematiky doma a v zahraničí. Jej súčasťou je teoretické vymedzenie bankového odvodu, definícia bankového odvodu ako nevyhnutný predpoklad výskumu, bankový odvod v legislatívnych normách Slovenska a Lotyšska, porovnanie Slovenska a Lotyšska, typológia bankových odvodov v Európskej únii a teoretické mechanizmy vplyvu bankového odvodu na hospodárenie bánk.

Druhá kapitola obsahuje cieľ práce. V tejto časti je formulovaný hlavný cieľ dizertačnej práce a parciálne ciele, ktoré sa týkajú vymedzenia bankového odvodu, analýzy ziskovosti, úrokových marží, poplatkových výnosov a rastu objemu poskytnutých úverov. Súčasťou kapitoly sú aj hypotézy práce.

Tretia kapitola predstavuje metodiku práce a metódy skúmania. Vysvetľuje metódu difference-in-differences, výber krajín a kontrolnú skupinu, špecifikáciu modelu, použité premenné a dáta. Kapitola zdôvodňuje výber kvázi-experimentálneho rámca a podrobne opisuje konštrukciu manuálne zostaveného bankového panelu.

Štvrtá kapitola má názov Vplyv bankového odvodu na daňové príjmy a hospodárenie bánk. V jej úvode je analyzované postavenie bankových

odvodov vo verejných príjmoch krajín Európskej únie. Následne práca uvádza deskriptívnu štatistiku dát a empirické analýzy zamerané na ziskovosť, úrokové marže a poplatkové výnosy a rast úverov.

Piata kapitola je diskusia. V tejto časti sú interpretované mechanizmy prenosu bankového odvodu, výsledky sú porovnané so zahraničnými štúdiami, formulované sú implikácie pre tvorbu hospodárskej politiky, limity výskumu a návrhy ďalšieho výskumu.

Výsledky práce

Empirická časť práce prezentuje výsledky analýzy zameranej na identifikáciu a kvantifikáciu vplyvu bankového odvodu na vybrané finančné ukazovatele bánk. V jej úvode sa venujeme aj fiškálnemu rozmeru bankového odvodu, konkrétne jeho postaveniu v rámci daňových príjmov vybraných krajín. Následne uvádzame deskriptívnu štatistiku, ktorá poskytuje základný prehľad o rozdelení a variabilite použitých premenných. Po nej sa venujeme jednotlivým oblastiam skúmania v súlade s formulovanými hypotézami.

Pri účele bankových odvodov uvažujeme v dvoch rovinách. V prvom rade môžu byť nástrojom na riadenie rizikovosti bankového sektora prostredníctvom zdaňovania tých položiek súvahy, ktoré zvyšujú systémové riziko bankového sektora. Banková daň však môže byť tiež nástrojom na napĺňanie verejného rozpočtu. Argumentom za zavedenie bankového odvodu teda môže byť zníženie systémového rizika ovplyvnením bankového správania, ale tiež snaha o získanie dodatočných daňových príjmov.

Motívy zavedenia bankových odvodov boli rôzne. Môžu byť chápané ako makroprudenciálne opatrenie, ale tiež ako nástroj na získanie zdrojov na riešenie kríz, alebo, ako v prípade Poľska, ako zdroj dodatočných príjmov do štátneho rozpočtu, bez nadväznosti na samotnú sanáciu bankového sektora.

Slovensko a Poľsko, ktoré nevynaložili na záchranu svojich finančných sektorov významné množstvo peňazí, boli v získaní daňových príjmov prostredníctvom odvodu mimoriadne úspešné. Na druhej strane príjmy z bankových odvodov v prípade Nemecka, Holandska, Rakúska, Lotyšska ani Maďarska nepokryli náklady na riešenie finančnej krízy. Aj keď príjmy z bankových odvodov nepokryli celé náklady na riešenie finančnej krízy, vládam sa aj tak podarilo vybrať miliardy eur, ktoré nemožno zanedbať.

Panelový súbor pozostáva z údajov za obdobie 2009–2024 a zahŕňa 21 bánk, pričom celkový počet pozorovaní je 331. Z dôvodu neúplnej

dostupnosti údajov v niektorých bankách a rokoch ide o nevyvážený panel, čo sa odráža v mierne odlišnom počte pozorovaní pri vybraných premenných. Hodnoty premenných sú uvedené v desatinnom vyjadrení.

V oblasti ziskovosti empiricky testujeme, či bankový odvod ovplyvnil ziskovosť bánk, meranú prostredníctvom návratnosti aktív. V nadväznosti na formulované hypotézy skúmame, či zavedenie odvodu viedlo k poklesu a či jeho následné zrušenie viedlo k nárastu ROA. Na identifikáciu kauzálneho účinku využívame metódu difference-in-differences na panelových dátach s fixnými efektami.

V nami preferovanej špecifikácii, ktorá obsahuje bankové aj ročné fixné efekty, sú oba kľúčové koeficienty štatisticky nevýznamné. V preferovanom modeli teda nepozorujeme štatisticky významný vplyv bankového odvodu na ROA ani počas zavedenia odvodu, ani po jeho zrušení. Tento výsledok podporuje p-hodnota wild cluster bootstrap-t.

V prípade Lotyšska výsledky regresného modelu ukazujú, že odhadovaný efekt bankového odvodu na ROA je naprieč špecifikáciami nestabilný v znamienku aj v štatistickej sile, pričom v preferovanom modeli sa štatisticky neodlišuje od nuly. Inými slovami, po kontrole nepozorovanej heterogenity medzi bankami a po kontrole na spoločné časové šoky nemáme dôkaz o tom, že by bankový odvod v Lotyšsku merateľne ovplyvňoval ROA.

Predpokladali sme prevažne negatívny vplyv bankového odvodu na ROA, najmä ak je prenos daňového bremena neúplný a odvod sa banke materializuje ako dodatočný náklad. Teória však explicitne pripúšťa, že nulový efekt na ROA je možný, pokiaľ banky dokážu celú vzniknutú daň buď preniesť na klientov, alebo kompenzovať inými spôsobmi – napríklad rastom efektívnosti či zvýšením rizika.

Výsledky pre Slovensko a Lotyšsko v preferovanej špecifikácii s bankovými a ročnými fixnými efektmi nenaznačujú štatisticky významný vplyv bankového odvodu, resp. jeho zrušenia, na návratnosť aktív slovenských a lotyšských bánk. Na základe výsledkov sme nenašli presvedčivý dôkaz na potvrdenie hypotéz H1, H2 a H3, čo znamená, že všetky tri hypotézy sme zamietli.

V ďalšej časti testujeme, ako bankový odvod ovplyvnil úrokové marže bánk merané prostredníctvom úrokového rozpätia voči klientom. Nadväzujeme pritom na teoretické očakávania, že banky môžu dodatočné zdanenie aspoň čiastočne preniesť na klientov cez cenotvorbu – zvýšením úrokových sadzieb na úveroch, znížením sadzieb na vkladoch alebo ich kombináciou – čo by sa prejavilo rastom úrokového rozpätia.

Základný model pre Slovensko naznačuje kladný efekt zavedenia bankového odvodu na úrokové rozpätie, avšak po doplnení kontrolných premenných a ročných fixných efektov nie je tento výsledok robustný. V preferovanej špecifikácii s bankovými a ročnými fixnými efektami je koeficient pre bankový odvod štatisticky nevýznamný. Inými slovami, po zohľadnení nepozorovanej heterogenity bánk a spoločných časových šokov nemáme presvedčivý dôkaz, že by zavedenie bankového odvodu na Slovensku ovplyvnilo úrokové rozpätie voči klientom.

Naopak, výrazný a robustný efekt zachytávame po zrušení odvodu – koeficient je v preferovanej špecifikácii záporný a je štatisticky významný. Tento odhad zodpovedá poklesu úrokového rozpätia približne o 1,81 percentuálneho bodu v období po zrušení v porovnaní s vývojom v kontrolných krajinách. Pri priemernom úrokovom rozpätí 3,35 % sa jedná o významnú zmenu úrokovej marže.

Pre Lotyšsko síce základný model vykazuje kladný a štatisticky významný efekt, avšak výsledok sa po sprísnení špecifikácie neudrží. Po doplnení kontrolných premenných a ročných fixných efektov sa veľkosť koeficientu výrazne znižuje a v preferovanom modeli s bankovými aj ročnými fixnými efektami sa koeficient dostáva do záporných čísel, pričom ostáva štatisticky nevýznamný. Výsledky odhadu teda neposkytujú presvedčivý dôkaz, že by zavedenie bankového odvodu v Lotyšsku v priemere viedlo k zmene úrokových marží meraných úrokovým rozpätím.

V prípade Slovenska naznačujú výsledky výraznú asymetriu medzi zavedením a zrušením bankového odvodu. Zavedenie odvodu sa v preferovanej špecifikácii neprejavilo štatisticky významnou zmenou úrokového rozpätia voči klientom, čo znamená, že v priemere nedošlo k rozšíreniu úrokových marží slovenských bánk v porovnaní s kontrolnou skupinou. Na základe týchto výsledkov teda nemáme dôkaz o prenose daňového bremena na klientov prostredníctvom úrokových sadzieb.

Úrokové marže zachytávajú len jednu časť cenového správania bánk, keďže banky môžu náklady prenášať na klientov aj prostredníctvom poplatkov a provízií. V predchádzajúcej časti sme nepreukázali štatisticky významný vplyv zavedenia bankového odvodu na úrokové rozpätie bánk. Na doplnenie analýzy cenového kanála ďalej skúmame, či sa zavedenie bankového odvodu prejavilo vo výnosoch z poplatkov a provízií.

Výsledky nenaznačujú, že by zavedenie bankového odvodu viedlo k štatisticky významnému zvýšeniu výnosov z poplatkov a provízií v pomere k aktívam slovenských bánk. Koeficient pre premennú bankový

odvod je síce vo všetkých troch špecifikáciách kladný, ani v jednej zo špecifikácií však nie je štatisticky významný. Tieto výsledky teda neposkytujú dôkaz o tom, že by slovenské banky po zavedení bankového odvodu systematicky zvyšovali poplatkové výnosy.

V prípade Lotyšska sa v základnej špecifikácii a v modeli s kontrolnými premennými a ročnými fixnými efektami zavedenie bankového odvodu spája s nárastom výnosov z poplatkov a provízií. Tento výsledok sa však nepotvrďuje v preferovanej špecifikácii s bankovými fixnými efektami, kde po zohľadnení trvalých rozdielov medzi bankami koeficient stráca štatistickú významnosť.

Výsledky sú konzistentné s predchádzajúcou analýzou úrokových marží. Rovnako ako v prípade úrokového rozpätia, ani pri poplatkových výnosoch nenachádzame dôkaz o systematickom prenose nákladov bankového odvodu na klientov. Je však potrebné zdôrazniť, že použitá premenná nemeria priamo sadzby jednotlivých bankových poplatkov, ale pomer výnosov z poplatkov a provízií k celkovým aktívam banky.

V poslednej empirickej časti testujeme, či zavedenie bankového odvodu ovplyvnilo rast úverov poskytovaných bankami. Na identifikáciu kauzálneho efektu využívame model difference-in-differences s fixnými efektami. Závislou premennou je rast objemu úverov, meraný ako logaritmickejší rozdiel objemu úverov a preddavkov klientom medzi dvoma po sebe nasledujúcimi rokmi. Vysvetľujúcou premennou je zavedenie bankového odvodu a v prípade Slovenska aj jeho zrušenie.

V preferovanej špecifikácii je síce koeficient pre Slovensko záporný, no koeficient nie je štatisticky významný, čo potvrdzuje aj p-hodnota wild bootstrap testu. Podobne je na tom aj premenná zachytávajúca efekt po zrušení bankového odvodu, ktorej koeficient je štatisticky nevýznamný. Vplyv bankového odvodu, resp. jeho zrušenia, je vo všetkých troch špecifikáciách nerozoznatelný od nuly. Z hľadiska robustnosti sa koeficienty medzi špecifikáciami menia v znamienku aj veľkosti, čo naznačuje absenciu stabilného a systematického efektu.

V prípade Lotyšska je už v základnom modeli koeficient pri premennej Bankový odvod takmer nulový. Po rozšírení modelu sa presúva do záporných hodnôt, no zostáva štatisticky nevýznamný. V preferovanom modeli je odhad záporný ale opäť štatisticky nevýznamný. Rovnako ako v prípade Slovenska, ani pri Lotyšsku sme nenašli dôkaz o negatívnom alebo akomkoľvek štatisticky významnom vplyve bankového odvodu na rast objemu poskytovaných úverov.

Celkovo výsledky naznačujú, že v analyzovanej vzorke sa nepreukázalo plošné obmedzenie úverovania v dôsledku bankového odvodu. Z

pohľadu hospodárskej politiky to znamená, že zavedenie odvodu v takom dizajne, aký malo Slovensko a Lotyšsko, nemusí automaticky viesť k obmedzeniu úverovej aktivity bánk. Zároveň však treba zdôrazniť, že na základe agregovaných dát nemožno vylúčiť možné heterogénne efekty na úrovni jednotlivých bánk alebo úverových segmentov.

V dizertačnej práci sme prostredníctvom modelu difference-in-differences s fixnými efektami skúmali vplyv zavedenia a následného zrušenia bankového odvodu na ziskovosť, úrokové marže a úverovú aktivitu bánk na Slovensku a v Lotyšsku. Väčšina analyzovaných vzťahov sa ukázala ako štatisticky nevýznamná, čo naznačuje, že bankový odvod nemal systematický vplyv na ziskovosť bánk, ich úrokové marže ani tempo rastu úverov. Výnimku predstavuje pokles úrokového rozpätia po zrušení odvodu na Slovensku, ktorý poukazuje na asymetrickú reakciu bánk v oblasti úrokovej cenotvorby.

Záver

Dizertačná práca sa zaoberá problematikou bankových odvodov a ich vplyvu na hospodárenie bánk v podmienkach malých otvorených ekonomík. Bankové odvody zavedené v krajinách Európskej únie po globálnej finančnej kríze predstavovali zásah do zdanenia finančného sektora, ktorý mal mať zároveň fiškálny aj stabilizačný rozmer. Ich skutočný dopad na fungovanie bánk ostáva predmetom odbornej diskusie.

V literatúre sa objavujú obavy, že dodatočné zdanenie bánk môže viesť k znižovaniu ich ziskovosti, k prenosu nákladov na klientov prostredníctvom vyšších úrokových marží alebo k obmedzeniu úverovej aktivity. Empirické výsledky jednotlivých štúdií sú však nejednoznačné a ich interpretáciu komplikujú výrazná heterogenita bankových odvodov naprieč krajinami, rozdiely v inštitucionálnom prostredí a často aj relatívne krátky časový horizont analyzovaných dát.

Jednou z výskumných medzier je skutočnosť, že existujúca empirická literatúra sa zameriava skôr na väčšie ekonomiky Európskej únie, zatiaľ čo menšie konvergujúce ekonomiky zostávajú skúmané skôr okrajovo. Slovensko a Lotyšsko pritom predstavujú zaujímavé prípadové štúdie, keďže ide o malé otvorené ekonomiky s relatívne koncentrovanými bankovými sektormi.

Hlavným cieľom dizertačnej práce bolo identifikovať a kvantifikovať kauzálny vplyv bankového odvodu na vybrané finančné ukazovatele komerčných bánk, konkrétne na ziskovosť bánk, úrokové marže a rast

objemu poskytovaných úverov. V teoretickej časti práce sme vymedzili vlastnú operacionálnu definíciu bankového odvodu a zároveň sme vytvorili aktualizovaný systematický prehľad bankových odvodov v krajinách Európskej únie. V empirickej časti sme následne analyzovali vplyv bankového odvodu na hospodárenie bánk na Slovensku a v Lotyšsku pomocou metódy difference-in-differences aplikovanej na panelových dátach bánk.

Prínos práce spočíva najmä v troch rovinách. Po prvé, práca prináša aktualizovaný a systematický prehľad bankových odvodov v krajinách Európskej únie, ktorým reagujeme na neúplnosť alebo zastaranosť existujúcich prehľadov v literatúre. Po druhé, empirická analýza je založená na unikátnej databáze individuálnych finančných výkazov bánk manuálne zostavenej z 331 výročných správ 21 bánk za obdobie rokov 2009 až 2024, čo umožňuje analyzovať vývoj bankového sektora v relatívne dlhom časovom horizonte. Po tretie, dizertačná práca rozširuje empirické poznatky o dopadoch bankových odvodov o dve menej skúmané ekonomiky Európskej únie a prispieva tak k lepšiemu pochopeniu fungovania tohto nástroja v podmienkach malých, konvergujúcich ekonomík s koncentrovanými bankovými sektormi.

Medzi hlavné výsledky práce patrí teoreticko-konceptuálne vymedzenie bankového odvodu a jeho následná systematizácia v rámci krajín Európskej únie. Bankový odvod sme vymedzili ako dodatočné zdanenie bánk založené na položkách bankovej súvahy, pričom sme ho odlišili od iných foriem zdanenia finančného sektora, najmä od daní zo zisku, finančných transakcií a od príspevkov do Jednotného rezolučného fondu.

Výsledky práce tiež ukázali, že bankové odvody môžu v mnohých krajinách predstavovať nezanedbateľný zdroj verejných príjmov, hoci ich fiškálny význam sa medzi krajinami výrazne líši. V prípade Slovenska patrila sadzba bankového odvodu medzi najvyššie a v období svojej existencie priniesol do rozpočtu približne 1,3 miliardy eur, zatiaľ čo v Lotyšsku išlo o dlhodobu fungujúci, ale fiškálne menej významný zdroj príjmov.

Ťažisko hlavných výsledkov však predstavuje empirická analýza vplyvu bankového odvodu na hospodárenie bánk. V oblasti ziskovosti sa nepreukázal štatisticky významný vplyv bankového odvodu na návratnosť aktív bánk ani na Slovensku, ani v Lotyšsku. Výsledky teda nenaznačujú, že by zavedenie bankového odvodu v skúmaných krajinách viedlo k systematickému poklesu ziskovosti bánk meranej ukazovateľom ROA.

Ani v prípade úrokových marží sa po zavedení bankového odvodu

nepotvrdil ich systematický rast. Výsledky empirickej analýzy tak neposkytujú presvedčivý dôkaz o tom, že by banky po zavedení odvodu prenášali dodatočné náklady na klientov prostredníctvom rozšírenia úrokového rozpätia. Zaujímavým výsledkom je však zistenie, že po zrušení bankového odvodu na Slovensku sa prejavil štatisticky aj ekonomicky významný pokles úrokového rozpätia. To možno interpretovať ako prejav asymetrického efektu v cenotvorbe bánk, kedy sa zavedenie odvodu v úrokových maržiach neprejavilo, no jeho zrušenie bolo spojené s ich poklesom.

Za osobitne dôležitý výsledok práce považujeme zistenie, že sa nepreukázal negatívny vplyv zavedenia odvodu na rast objemu poskytovaných úverov. V prípade Slovenska ani Lotyšska sa teda nepotvrdilo, že by bankový odvod viedol k systematickému obmedzeniu úverovej expanzie. Práve tento výsledok je významný aj z pohľadu hospodárskej politiky, keďže obmedzenie úverovej aktivity patrí medzi uvádzané riziká dodatočného zdanenia bankového sektora.

Celkovo výsledky práce ukazujú, že v skúmaných podmienkach sa bankový odvod prejavil skôr ako nástroj s fiškálnym významom než ako opatrenie spojené s jednoznačne preukázateľným negatívnym dopadom na ziskovosť bánk, úrokové marže či úverovú aktivitu. Výnimkou bol pokles úrokového rozpätia po zrušení odvodu na Slovensku. Ten naznačuje, že reakcie bánk na dodatočné zdanenie nemusia byť symetrické a môžu sa prejavovať rozdielne pri jeho zavedení a pri zrušení dane.

Z pohľadu hospodárskej politiky je dôležité, že na základe týchto zistení nemusí bankový odvod automaticky viesť k negatívnym dôsledkom, aké sú v odbornej a verejnej diskusii často zdôrazňované. V analyzovanej vzorke sa nepreukázal štatisticky významný negatívny vplyv na rast objemu poskytovaných úverov ani na návratnosť aktív. Výsledky práce teda nenaznačujú, že by bankový odvod v skúmaných podmienkach nevyhnutne vytváral konflikt medzi fiškálnym cieľom vlády a stabilným fungovaním bankového sprostredkovania.

Zaujímavú implikáciu prináša aj výsledok týkajúci sa úrokového rozpätia a poplatkov. Keďže po zavedení bankového odvodu sa v preferovanej špecifikácii nepotvrdil systematický rast úrokových marží ani výnosov z poplatkov a provízií, výsledky neposkytujú presvedčivý dôkaz o tom, že by banky prenášali daňové bremeno na klientov prostredníctvom zmeny cenovej politiky. Zistený pokles úrokového rozpätia po zrušení bankového odvodu na Slovensku však zároveň naznačuje, že reakcie bánk na zmenu daňového prostredia môžu byť asymetrické.

Výsledky dizertačnej práce tak podporujú možnosť, že bankový odvod môže byť za určitých podmienok vhodným fiškálnym nástrojom bez toho, aby sa nevyhnutne oslabili základné funkcie bankového sektora. Rozhodne však nemožno tieto zistenia interpretovať ako univerzálny argument v prospech akéhokoľvek dodatočného zdanenia bánk. Dôsledky závisia od konkrétneho dizajnu dane, ako aj od charakteristík bankového sektora danej krajiny.

Pri interpretácii výsledkov je potrebné zohľadniť viacero limitov, ktoré vyplývajú zo samotnej povahy skúmanej problematiky, ako aj z dostupnosti dát. Prvým limitom je relatívne malá výskumná vzorka. To je však prirodzeným dôsledkom toho, že bankové sektory Slovenska aj Lotyšska sú vysoko koncentrované, s obmedzeným počtom bánk, ktoré možno zaradiť do analýzy pri zachovaní dátovej konzistentnosti.

S tým úzko súvisí aj skutočnosť, že vzorku nebolo možné jednoducho rozšíriť o ďalšie krajiny. Hoci by takýto krok formálne zvýšil počet pozorovaní, došlo by tým k narušeniu predpokladov metódy difference-in-differences. Bankové odvody sa totiž medzi jednotlivými krajinami líšia základom dane, sadzbami aj časom zavedenia či zrušenia. Z tohto dôvodu považujeme menšiu, ale metodicky čistejšiu vzorku za vhodnejšie riešenie než formálne širší, no vnútorne nekonzistentný súbor pozorovaní.

Určítym limitom je aj samotná povaha použitých závislých premenných. Ukazovatele ako návratnosť aktív, úrokové rozpätie, pomer výnosov z poplatkov a provízií k aktívam a rast objemu úverov umožňujú zachytiť hlavné dimenzie hospodárenia bánk, no nemusia identifikovať všetky transmisné mechanizmy, ktorými banky mohli reagovať na dodatočné zdanenie.

Napokon, zistenia tejto práce je potrebné interpretovať ako kontextovo viazané prípadové štúdie Slovenska a Lotyšska. Pri ich interpretácii je potrebné zohľadniť špecifiká jednotlivých krajín a výsledky preto nemožno priamo zovšeobecniť na akékoľvek inštitucionálne a trhové prostredie. Predkladaná práca by tak mala byť chápaná skôr ako empiricky podložený príspevok do širšej diskusie o dopadoch bankových odvodov než ako univerzálne platný záver.

Použitá literatúra

1. ALBERTAZZI, U., & GAMBACORTA, L. (2010). Bank profitability and taxation. *Journal of Banking & Finance*, 34(11), 2801-2810.
2. An Roinn Airgeadís (2023). Consultation on the future of the

Bank Levy.

3. BALUTEL, D., & VOIA, M. C. (2022). The effects of bank levies post-financial crisis in Eastern Europe. *Post-Communist Economies*, 34(2), 196-218.
4. BORSUK, M., KOWALEWSKI, O., & Qi, J. (2020). The Dark Side of the Bank Levy.
5. BREMUS, F., SCHMIDT, K. & TONZER, L. (2020). Interactions between bank levies and corporate taxes: How is bank leverage affected. *Journal of Banking and Finance*.
6. BUCH, C. M., HILBERG, B., & TONZER, L. (2016). Taxing banks: An evaluation of the German bank levy. *Journal of Banking & Finance*, 72, 52-66.
7. CAPELLE-BLANCARD, Gunther; HAVRYLCHYK, Olena. Incidence of bank levy and bank market power. *Review of Finance*, 2017, 21.3: 1023-1046.
8. CHIORAZZO, V., & MILANI, C. (2011). The impact of taxation on bank profits: Evidence from EU banks. *Journal of Banking & Finance*, 35(12), 3202-3212.
9. DEC, P., & MASIUKIEWICZ, P. (2011). Bank tax in the European Union. *Annals of Dunarea de Jos University. Fascicle I: Economics and Applied Informatics*.
10. DEMIRGÜÇ-KUNT, A., & HUIZINGA, H. (1999). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence. *The World Bank Economic Review*, 13(2), 379-408.
11. DEVEREUX, M. P., JOHANNESSEN, N., & VELLA, J. (2013). Can taxes tame the banks? Evidence from European bank levies. *EPRU Working Paper Series*.
12. ECB (2011). *Financial Resolution Arrangements to Strengthen Financial Stability: Bank Levies, Resolution Funds and Deposit Guarantee Schemes*. ECB Financial Stability Review.
13. Európska komisia. *Taxation papers - Financial sector taxation*, Working paper no. 25, 2010.
14. Eurostat - Tax revenue statistics.
15. International Monetary Fund (2010). *A Fair and Substantial Contribution by the Financial Sector*.
16. KAPUŚCIŃSKI, M. (2022). The consequences of the bank levy in Poland. *Narodowy Bank Polski*.

17. KARPOWICZ, A., KORZEB, Z., & NIEDZIÓŁKA, P. (2022). The stability of bank tax revenues in selected European Union countries - does it depend on the bank tax model? *Forum Scientiae Oeconomia*, 10(4), 67-94.
18. KARPOWICZ, A., KORZEB, Z., & NIEDZIÓŁKA, P. (2022b). Macroeconomic and sectoral specific determinants of bank levies' inflows in European Union. *Bank i Kredyt*, 53(2), 183-202.
19. KOGLER, M. (2019). On the incidence of bank levies: theory and evidence. *International Tax and Public Finance*, 26(4), 677-718.
20. KOVÁCS, L. (2012). Bank taxes in the European Union. *Public Finance Quarterly*, 57(3), 332-346.
21. Latvijas Republikas Finanšu ministrija. (2012). Informatīvais ziņojums: Par finanšu stabilitātes nodevas ietekmi, tai skaitā nodevas apmēru. Rīga: Finanšu ministrija.
22. MASIUKIEWICZ, P., & DEC, P. (2012). Special taxes in banking. *Perspectives of Innovations, Economics, and Business*, 61-68.
23. MILLARUELO, A., & DEL-RIO, A. (2017). The Cost of Interventions in the Financial Sector since 2008 in the EU Countries. *Banco de España Article*, 9, 17.
24. Ministerstvo financií Slovenskej republiky. (2020). Dôvodová správa k zákonu č. 353/2020 Z. z. o zrušení osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií.
25. OECD. (2025). Revenue statistics 2025: The OECD classification of taxes and interpretative guide. OECD Publishing.
26. PUŁAWSKA, K. (2021a). The effect of bank levy introduction on commercial banks in Europe. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(6): 279.
27. PUŁAWSKA, K. (2021b). Taxation of the financial sector: Is a bank levy the answer to the financial crisis? *Journal of Banking Regulation*, 23(4), 390.
28. SCHWEIKHARD, F., & WAHRENBURG, M. (2013). The internalization of systemic risk: an analysis of Bank Levy Schemes. EFA 2013 Meetings, Gothenburg.
29. Single Resolution Board. Single Resolution Fund.

30. World Bank. (2025). World Development Indicators.
31. Zákon č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií a o doplnení niektorých zákonov.
32. Zákon č. 353/2020 Z. z. o zrušení osobitného odvodu vybraných finančných inštitúcií a o niektorých opatreniach súvisiacich s jeho zrušením.
33. Zákon č. 530/2023 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšením stavu verejných financií.

Zoznam publikovaných výstupov predkladateľa

Summary

The dissertation examines the impact of bank levies on bank performance. The aim of the study is to identify and quantify the causal effect of the bank levy on selected financial indicators of banks, namely profitability, interest margins, fee and commission income, and loan growth. The dissertation also provides its own definition of the bank levy and presents a systematic overview of bank levies within the European Union, while evaluating their fiscal contribution in selected countries.

For the purposes of the dissertation, the bank levy is understood as additional taxation of banks based on items of the bank balance sheet. This definition distinguishes bank levies from other forms of financial sector taxation, such as financial activity taxes, financial transaction taxes, windfall taxes, and contributions to the Single Resolution Fund. The dissertation shows that bank levies introduced across EU countries differed substantially in their design, including the tax base, tax rate, exemptions, purpose and period of application.

The empirical part of the study analyses the impact of the bank levy on selected financial indicators of Slovak and Latvian banks using a difference-in-differences approach with fixed effects. Banks from the Czech Republic, Lithuania, and Estonia serve as the control group. Slovakia and Latvia were selected because they represent small, open and converging economies with relatively concentrated banking sectors, while both countries introduced a liability-based bank levy.

The analysis is based on a manually compiled dataset consisting of 331 individual financial statements from 21 banks covering the period from 2009 to 2024. The dataset contains bank-level balance sheet and income

statement variables, complemented by macroeconomic controls. The empirical models include bank and year fixed effects and the inference is supplemented by wild cluster bootstrap-t procedures due to the relatively small number of clusters.

The results do not indicate a statistically significant negative effect of the bank levy on banks' return on assets in either Slovakia or Latvia. Similarly, the results do not indicate a systematic increase in interest margins following the introduction of the bank levy. In the case of Slovakia, however, the abolition of the levy was associated with a statistically and economically significant decrease in the customer spread, suggesting an asymmetric effect in banks' pricing behaviour.

The dissertation also examines fee and commission income as a supplementary indicator of the pricing channel. The results do not provide evidence that banks systematically increased fee and commission income relative to assets after the introduction of the bank levy. This means that the analysis does not confirm a systematic pass-through of the bank levy to clients through either the interest-rate channel or the fee channel.

At the same time, the findings provide no evidence that the bank levy led to a statistically significant reduction in loan growth. In the analysed sample, the bank levy therefore did not appear to restrict the lending activity of Slovak or Latvian banks. This result is important from the perspective of economic policy, because a potential reduction in lending is one of the most frequently discussed risks of additional taxation of the banking sector.

Overall, the dissertation contributes to the academic debate on the additional taxation of banks by combining a theoretical and legislative perspective with causal empirical analysis. The results do not provide evidence of a systematic decline in banks' lending activity following the introduction of the bank levy, and this instrument may represent a relevant source of tax revenue for public budgets. At the same time, the findings should be interpreted as context-specific case studies of Slovakia and Latvia rather than as a universal conclusion applicable to all bank levy designs and all institutional environments.